

VACAS TOLAS E AGROECOLOXÍA

DANIEL L. VISPO E MANUEL SOTO. ADEGA

PERDA DE CALIDADE DOS ALIMENTOS

“O coñecemento de que na Galiza existen casos positivos de encefalopatía esponxiforme bovina (EEB), a partir da declaración oficial do primeiro caso no D.O.G. nº 228, de 24 de novembro de 2000 ten, por unha banda, confirmado as expectativas previstas de que dita enfermidade remataría espallándose por toda Europa e, por outra, espertado unha grande inquedanza tanto en sectores profesionais como na sociedade en xeral” afirma Enrique González nun traballo que se publicara no ADEGA-CADERNOS nº 7.

González continua: “Non é estrano que esta nova doenza do gando teña tanta repercusión social... A EEB supón un grande risco para o traballo levado a cabo durante anos de interminables campañas de saneamento da nosa facenda, afecta drasticamente ó sector cárnico galego no seu conxunto, especialmente ós gandeiros e pon en perigo a viabilidade de moitas explotacións”.

Cumpre reflexionar sobre estas afirmacións, pois sendo claro que de non tomar medidas a EEB se estendería por toda Europa e atinxiría tamén a Galiza,

e tendo en conta a forte intervención pública no sector agrogandeiro, con subvencións multimillonarias ao saneamento gandeiro e á intensificación, o que non se pode entender é que as autoridades galegas permaneceran de brazos cruzados diante da fraudulenta comercialización de pensos e fariñas cárnicas para a alimentación do gando vacuno. Podemos tirar disto unha primeira conclusión, relativa a incapacidade do actual goberno da Xunta para tomar as medidas necesarias que evitaran o colapso do propio sistema produtivo.

Pero esta non deberá ser a principal conclusión, xa que non respondería á verdadeira raíz do problema. Mais importante nos semella salientar a fragilidade do modelo convencional de produción agrogandeira, xa non só para o medio ambiente e a calidade dos alimentos, senon mesmo para o futuro económico e a pervivencia dun sector primario que na Galiza segue a ser maioritario en poboación empregada.

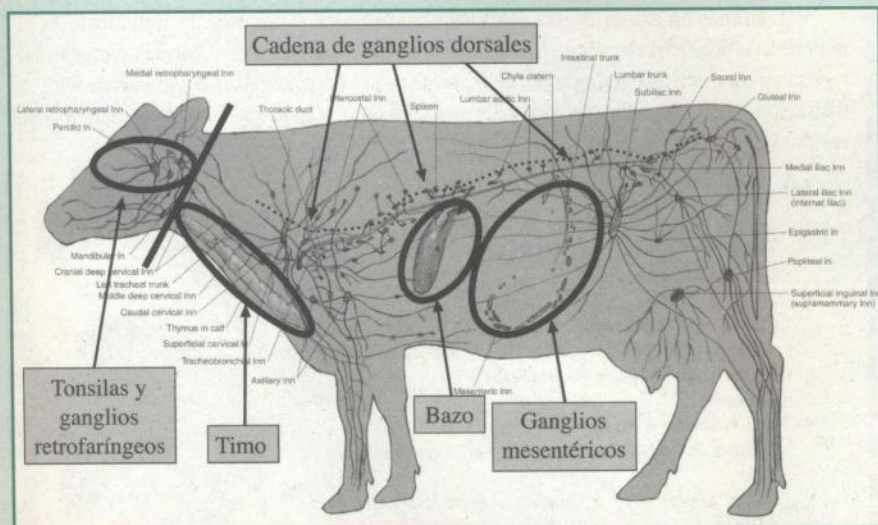
Así, para Xan Pouliquen, o mal das vacas tolas é mais ben un cadro sintomático dunha sociedade doente, cuxas causas estruturais se poden buscar “na propia lóxica de abaratamento dos

custos como factor de acumulación capitalista en todos os compoñentes da produción dos pensos”. Centrar-nos hoxe na EEB non debe apagar a nosa memoria recente: “Con un esforzo mínimo, lembraremos sen nengunha dificultade que os polos belgas, as hormonas, a Coca Cola e nos derradeiros tempos os peixes con dioxina foron outros tantos escándalos do sistema agro-alimentario das economías chamadas *do centro*. Obxectivamente, ningún pode negar que nas últimas décadas se multiplicaron as evidencias de efectos non desexados na cadea agro-alimentaria, con consecuencias directas para consumidor@s á vez que para produtor@s. O mal das vacas tolas non é, pois, nada máis ca outra punta dun iceberg que oculta un conxunto de problemas moito maiores”.

É neste sentido que non abonda coa prohibición do uso alimentario de fariñas cárnicas, pois son numerosos os factores que poden desencadear crises similares no actual modelo produtivo. Poñamos por caso como hoxe o debate no Reino Unido situa-se na forte contribución da incineración dos animais á xeración de dioxinas, que está levando ao incumprimento dos obxectivos previos de redución de emisións. As dioxinas acaban concentrando-se en toda a cadea trófica e especialmente nos peixes, recurso natural base para o sustento doutro importante sector da poboación galega. Pensemos cal debería ser o papel do goberno galego en relación cunha estratexia de diminución das emisións por dioxinas, e cal é o papel que xoga promovendo a incineración do lixo ou das fariñas animais.

AGROGANDEIRÍA ECOLÓXICA

A única solución está na reconversión gradual, efectiva e completa, do actual modelo agrogandeiro a unha agrogandeiría ecolóxica, baseada no desenvolvemento dos recursos endóxenos e locais e no mantemento da

Órganos linfáticos de posible implicación no desenvolvemento de EEB no gando bovino

biodiversidade e da diversidade produtiva, ademais de prescindir dos produtos agroquímicos. Chama fortemente a atención o índice galego de superficie produtiva incluída nos rexistros de agricultura ecolóxica, o máis baixo de todas as Comunidades Autónomas e corenta e seis veces por debaixo da media estatal. É lamentábel que sexa a acción institucional, como se explica nalgúns dos artigos deste dossier, a que está a frear o proceso de reconversión, todo isto cando a maior parte dos produtos alimentares galegos gozaron até hoxe dunha aceptación ligada precisamente a garantía de calidade que lle deu o sistema agrogandeiro tradicional.

Pero prestemos atención a un último aspecto. Xesús Otero afirma que os estudos de laboratorio levan a conclusión de que os axentes causantes da nova variante da Enfermidade de Creutzfeldt-Jakob (ECJ e da EEB teñen unha orixe común, pero considera que a resposta social tras a aparición da EEB en Galiza foi en exceso alarmista, xa que o risco de adquirirla nECJ por inxestión de tecidos de bovino é baixo e se non se utilizan os MER, é nulo”.

Esta alarma “inxustificada” pon de manifesto a fragilidade de calquera produción nun mundo no que non só a comunicación está globalizada, senon tamén a comercialización dos produtos, e por tanto a desconfianza do consumidor ante o descoñecemento da procedencia e as formas de produción. Así, non só terá importancia a reconversión técnica das explotacións, senon tamén a creación dun novo marco de relación entre produtores e consumidores, mediante a reconstrución de circuitos cortos de venda e o coñecemento mútuo.

AS PROPOSTAS DE ADEGA PARA A ELIMINACIÓN DOS MER

ADEGA denunciou publicamente o abuso inxustificado da incineración para a eliminación dos MER e dos cadáveres dos animais. Tendo en consideración os diferentes aspectos económicos e sociais, así como ambientais e sanitarios, desta epidemia, ADEGA propuxo unha serie de medidas de loita contra a EEB, entre as que podemos destacar:

- Dotar ao país dos laboratorios necesarios para garantir a sanidade de

toda a carne posta no mercado, e dispor de laboratorios de referencia en Galiza.

- Sacrificio selectivo das reses infectadas, no lugar do sacrificio indiscriminado que están a realizar as autoridades, xa que está comprobada a non transmisión horizontal da enfermidade.
- Esterilización dos MER e dos cadáveres de animais infectados e acondicionamento por procesos non contaminantes das fariñas esterilizadas (depósito de seguridade ou outras alternativas diferentes da incineración).
- Modificación da política agraria

común e da política agraria da Xunta, favorecendo a volta ao modelo ecolóxico de produción e conservando as superficies produtivas para a produción de alimentos.

Considera ADEGA que o obxectivo debe ser a eliminación de riscos sanitarios, pero sen engadir novos riscos como os procedentes da incineración, que son tanto sanitarios como ambientais. Asimesmo, ADEGA reclamou que se compense ao sector produtor das perdas que este mal lle está a causar e se abran vías de financiamento para a reconversión a unha agrogandeira ecolóxica.

ADEGA-CADERNOS Nº 7: VACAS TOLAS E AGROECOLOXIA

Nun primeiro artigo, Enrique González describe as características da encefalopatía esponxiforme bovina (EEB) e o se desenvolvimento no Reino Unido e en Europa, detendo-se nos factores que a converteron nunha epidemia, ademais de repasar as probas de detección e diagnóstico da EEB. Nun segundo artigo aborda a problemática das encefalopatías esponxiformes transmisíbeis (EET), desde os prións como axentes causantes, as vías de transmisión, ou o concepto de barreira de especie, até a predisposición xenética dos animais ás EETs.

Pola súa banda, Xesús Otero aborda a relación existente entre a encefalopatía esponxiforme bovina e as doenzas relacionadas na especie humana. Así, describe catro variantes previas de encefalopatías esponxiformes transmisíbeis humanas (esporádica, familiar, kuru e iatroxénica), ás que se ven a sumar unha nova variante que ten a súa orixe na EE bovina.

Considerando que esta enfermidade ten as características axeitadas para proceder a unha revisión do modelo de produción imperante e a sociedade vencellada ao mesmo, na perspectiva da agroecoloxía, Xan Pouliquen analiza as causas estruturais do mal das vacas tolas, entre as que situa o actual modelo de coñecemento científico, a información unidireccional dos medios de comunicación, o neoliberalismo económico coa conseguinte predominancia absoluta do mercado como valor rector, e, finalmente, as limitacións ou autolimitacións dos Estados como posibles instancias correctoras. Nunha segunda parte do seu traballo, Pouliquen introduce o debate das alternativas, desde aquelas ofrecida polo poder (agricultura integrada, ecolóxica, sustentábel...) até aquelas agriculturas ecolóxicas baseadas nos recursos endóxenos e locais e que garanten a reprodución do seu potencial productivo.

Por último, un artigo de Daniel Vispo analiza a problemática do tratamento dos materiais específicos de risco (MER) e dos cadáveres de animais e fariñas cárnicas, e repasa as alternativas baralladas en Galiza así como as actuacións precipitadas da administración. O artigo inclúe o posicionamento de ADEGA ao respecto da incineración dos residuos cárnicos.

OS AUTORES:

- Enrique A. González García é Profesor de Microbioloxía e Decano da Facultade de Veterinaria da Universidade de Santiago de Compostela.
- Xesús B. Otero é médico e Catedrático de Fisioloxía e Director do Departamento de Fisioloxía da Universidade de Santiago de Compostela e Xefe da Sección de Neurofisioloxía Clínica do Hospital Clínico Universitario de Santiago.
- Xan Pouliquen é enxeñeiro agrónomo e sócio fundador e impulsor da Asociación de Agroecoloxía Alberte Rodríguez Pérez.
- Daniel López Vispo é Químico e Secretário Xeral de ADEGA.

